

ABDULLA ORIPOV'UN ŞİİRİNDE TOPLUMA ADANMIŞLIĞIN KUTSALLIĞI

THE DIVINITY OF SOCIAL DISEASE IN ABDULLA ORIPOV'S POETRY

Raikhonova Mukhayo MUKHAMMADİEVNA*

Öz

Sanatçı ile toplum arasındaki ilişkinin sanatsal açıdan yorumlanması meselesinin incelenmesi, şairin bu konuya ayırdığı şiirlerinde sanatçı ilkelerini yansıttığını göstermiştir. Ona göre sanatçı, sadece kalbin emrine göre yazmalıdır, sanatçılık zorlamayı ve sahteliği desteklemez. Sanatçı ile toplum arasındaki ilişki Abdulla Oripov için geçici, rastgele bir konu değildir. Abdulla Oripov, sanatçıyı toplumun en önde gelen insanı, kalbi ve beyni olarak görüyordu.

Abdulla Oripov'un çalışmasını iki aşamada değerlendirdik ama bu, esas olarak tarihi ve sosyal çevreden, sosyal ideallerden ve ideolojiden kaynaklanan çok yönlü bir sınıflandırmadır. Çünkü şairin eserinde ideolojik-estetik ideal, ana duygu, iç ruh, üslup bütünlüklü ve değişmezdir. Bir düşünür olarak şair, gerçek, geçmiş-gerçeklik ile yüksek idealler arasındaki, söz ile eylem arasındaki, kürsü ile hayatın gerçekleri arasındaki çatışmayı iç gözleriyle her zaman görebilir ve bir sanatçı olarak bunu yüksek bir sanatsal formda ifade etmiştir.

Kaysin Guliev "Abdulla Oripov kelimelerin ifade gücünü algılıyor, hayatı kendi bildiği gibi görüyor" derken, gerçekliğin özünü anlamayı ve onu uygun bir biçimde ifade etmeyi kastediyordu.

Bütün bunların temelinde, hiç şüphe yok ki toplumumuzda meydana gelen büyük değişimler vardır. Bir sanat eserinin incelenmesinde şairin kişiliği çok önemlidir. Dolayısıyla şiir, şairinin ruhunda meydana gelen süreçleri yansıtır. Aslında sanatçının kendisi bu evrimi, bu deneyimi her zaman yaşayamaz çünkü sanatçılık, ruhun anlık gizemli görüntüsüdür. Abdulla Oripov'un kendisi bunu şu şekilde açıklıyor: "Belirli bir şairin eserini değerlendirirken yalnızca onun, yani şairin zihinsel imajından bakılmalıdır. Mükemmel becerilere ve berrak bir zihne sahip bir sanatçının yazdığı eser, konusu ne olursa olsun mutlaka okuyucunun kalbine ulaşacaktır. Sanatsal çalışma, ne kadar bireysel bir süreç olursa olsun, toplumsal çevrenin dışında ortaya çıkamaz".

Bu makale, Abdulla Oripov'un eserlerinin sanatsal değerini ve onun edebiyatımızdaki yerini incelemiştir. Şairin, Özbek şiirinin insan yüreğindeki karmaşıklığı, çatışmaları, adaletsizlikleri, adaleti, neşeyi derinden ve doğru bir şekilde dile getirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deneyim, Yaratıcılık, Şiirsel Düşünce, Milli Ruh, Sanatsal-Estetik Pathos.

Abstract

An examination of the issue of the artistic interpretation of the relationship between the artist and society has shown that the poet reflects the principles of the artist in the poems devoted to this subject. According to him, the artist should write only according to the dictates of the heart, artistry does not support coercion and falsity. The relationship between the artist and society is not a temporary, random issue for Abdulla Oripov. Abdulla Oripov considered the artist to be the foremost person, the heart and brain of society.

We have evaluated Abdulla Oripov's work in two stages, but this is a multifaceted classification, which is mainly due to the historical and social environment, social ideals and ideology. Because in the poet's work, the ideological-aesthetic ideal, the main emotion, the inner spirit, the style are integral and unchanging. As a thinker, the poet can always see with his inner eyes the conflict between reality, past-reality and high ideals, between word and deed, between the pulpit and the realities of life, and as an artist he expressed it in a high artistic form.

When Kaysin Guliev said that "Abdulla Oripov perceives the expressive power of words, sees life as he knows it," he meant understanding the essence of reality and expressing it in an appropriate form.

At the root of all this, there is no doubt, are the great changes that have taken place in our society. The personality of the poet is very important in the analysis of a work of art. Therefore, poetry reflects the processes occurring in the soul of the poet. In fact, the artist himself cannot always experience this evolution, this experience, because artistry is a momentary mysterious manifestation of the soul. Abdulla Oripov himself

* Dr.-Qarşi Davlat Universiteti Filologiya Faulteti O'zbek Mumtaz Adabiyoti Kafedrası/Özbekistan, rayhonovamuhayyo75@gmail.com, ORCID ID: 0009-0003-5539-6823



This article was checked by intihal.net.

Makale Gönderim Tarihi: 24. 10. 2024

Makale Kabul Tarihi: 19.12.2024

explains it this way: “When evaluating the work of a particular poet, one should look at it only from his, the poet's, mental image. The work written by an artist with excellent skills and a clear mind will surely reach the reader's heart, regardless of the subject matter. Artistic work, no matter how individual a process, cannot emerge outside the social environment”.

This article analyzes the artistic value of Abdulla Oripov's works and his place in our literature. It has been established that the poet deeply and accurately expresses the complexity, conflicts, injustices, injustice, justice, joy in the human heart of Uzbek poetry.

Keywords: Experience, Creativity, Poetic Thought, National Spirit, Artistic-Aesthetic Pathos.

Sanatçı bir insan olan Abdulla Aripov'un içinde yaşadığı toplumla ilişkisi, her zaman karmaşık olmuştur. Çünkü özgün sanatçı sadece eser veren değildir. O, doğal ve toplumsal varlığı, her zaman yüksek düşünceyle bir bütün olarak birbirine bağlı, gerekli, çağrışımsal olarak algılar. Toplumunun kusurlarını görür ve bunları başkalarına gösterir. Aslına bakılırsa ideal bir toplum olamaz; sistemin herhangi bir özelliği ve içindeki hümanizm göreceli bir karaktere sahiptir. Sonuçta toplum, farklı bakış açılarından, dinlerin temsilcilerinden, görüşleri kimi zaman uyumlu, kimi zaman çelişkili olan gruplardan, Allah'ın bahsettiği doğası birbirine benzemeyen insanlardan oluşur. Hepsini tatmin edecek bir siyaset ya da yaşam yapısı olamaz. İyi ya da kötü, insanlığı temel alan ya da almayan insanları ifade eder.

XX. yüzyılın 60'lı yıllarının ortasında Abdulla Oripov şiire başladığında, çalışmalarını Gafur Gulam, Oybek ve Maksud Shaikhzoda gibi Özbek şiir okullarında tamamladı. Sosyo-politik durum biraz yumuşasa da Sovyetlerin zincirleri hâlâ güçlüydü.

Abdulla Oripov'un hayatı ve çalışmaları, her ikisiyle de çelişkili ilişkiler içinde olan iki farklı rejim döneminde gerçekleşti. Dışarıdan bakıldığında bu çatışma, muhtemelen bariz değildir. Şair her zaman saygı görür, değerli ödüllerin sahibidir, sanki dolu dolu bir hayat yaşamış gibidir. “Puşkin” şiiri 1963'te yazıldı. Abdulla Oripov, bu şiirde sanatçı ve toplum arasındaki ilişki hakkında ilk kez şunları yazıyordu:

<i>G'iybatu kin, g'araz bijg'ib sasigan –</i>	Dedikodu nefret ve kötülük kokan
<i>Zamonga abadiy la'natlar bo'lsin!</i>	Zamana ebedi lanet olsun!
<i>Ezgulik kuychisin o'qqa tutgan u</i>	İyiliği anlatanı oklayan o
<i>Olifta Dantesning qiyofasida.¹</i>	Düşkün Dantes'in kılığında.

Genç şair, büyük Rus şairini alıp götürün düellonun sadece kişisel nitelikte olmadığını, aynı zamanda düşünür ile sosyo-tarihsel çevre, hakikat ve adaletsizlik arasındaki bir çatışma olduğunu anlamıştı. Abdulla Oripov'un bu şiirinde Sovyetler Birliği'nin trajedilerini anlatmak için metafor kullandığı görüşünden uzağız. Şiirde genel olarak doğru ve yanlış, zorbalık ve insan iradesi konusu ele alınmıştır. “Nekrasov'un Acıları” (1971) aynı zamanda “Puşkin” ile de uyumludur:

<i>Nekrasov hasrati, o, rus hasrati,</i>	<i>Nekrasov'un özlemi, o, Rus özlemi</i>
<i>Poyoning bormikan, hadding bormikan?</i>	<i>Temelin var mı ki, haddin var mı ki</i>
<i>Sensan – bu ayovsiz Sibir dahshati</i>	<i>Sensin, zalim Sibirya dehşeti</i>
<i>Va mujik qalbiga sanchilgan tikan.²</i>	<i>Ve mujik kalbine saplanan diken</i>

“Qani nay ber...” şiirindeki mısralar, lirik olarak bu bakış açısını tamamlıyor ve şunu vurguluyor:

¹ Abdulla Oripov. *Tanlangan Asarlar, Birinchi Cild, Şe'rlar ve Dastanlar*, G'afur G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent 2000, s. 36.

² Abdulla Oripov. *Tanlangan Asarlar, İkinci Cild, Şe'rlar ve Dostonlar*, G'afur G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent 2001, s. 91.

*Qani nay ber menga, do 'stginam, Haydi ney ver bana dostçağzım,
Bergil, mayli, rubob bo 'lsa ham. Ver, tamam, rubab olsa da.
Ber, bir nafas bo 'shatib olay, Ver, bir nefes boşaltabileyim,
To 'lib ketgan yuragimni man.³ Dolup duran yüreğimi ben.*

Ney, rübab sembollerinin mecazi bir karakteri vardır. Şair, bu metaforlar aracılığıyla gönül iradesiyle konuşma ilkesini vurgulamaktadır. Evet, özgün sanat eseri ancak sanatçının kalbi dolu olduğunda ortaya çıkar ve o acılarla ıstıraplar kaçamaz. Şiir, oldukça lirik bir ruh halini yansıtsa da sanatçılığın psikolojisi çok hassas bir şekilde algılanmaktadır. Şiirde Mayakovski'ye ithaf edilen bir dize vardır: “Bazen horozla dövüşmek daha eğlencelidir, ta ki bazı şairleri sevene kadar.” Şair edebiyatta şiddetten söz ediyor. Bunu “horoz dövüşü daha iyidir”den “daha eğlenceli”ye çevirerek söylüyor. Bu söz, ideolojik ve sanatsal niyeti açıkça ortaya koyuyor. Bazı şairlerin zorla, sahte şiirlerinden daha çok horoz dövüşünden zevk aldığı söylenir. Bu elbette ironidir ama kurşun hedefi vurur.

“Düşüncelerim” şiiri “Altı ayım, şiir yazmıyorum, yüreğim...” dizesiyle başlıyor. Neden sorusu ortaya çıkıyor. Şiir çok büyük, yazar bu soruyu tereddüt etmeden cevaplıyor. Elbette Ozad Sharafiddinov'un “Muvashshah” makalesinden, diğer edebiyatçıların araştırmalarından, Abdulla Oripov'un edebi-eleştirel yazılarından ve röportajlarından, şairin o dönemde “aşağı çekme” yönteminin hedefi olduğu biliniyor. “Ayakları yere basan” şiddetli bir uçuş gerçekleştiren ve insanları yollarından takip edebilen yetenekler. Ozad Sharafiddinov, o dönemi hatırlatarak, “Tırnaklarının altında kir arayan ideologlar, Abdullah'ın bazı şiirlerine, özellikle de “Altın Balık” a takılıp kaldılar, diye yazıyor. -...Böyle darbelerle karşılaşmayan genç şairin kafası iyice karışmış ve bir süre kalemini bırakmak zorunda kalmıştır (“Altı aydır şiir yazmıyorum...”)⁴ Abdulla Oripov, kafasını karıştıran bu ideolojik saldırıları, “Düşüncelerim” adlı eserinde şiirine aktarmıştır.

Lirik kahraman, iyimser hayat tasavvurlarının toplumun gerçekliği karşısında paramparça olduğunu, yanlış hayat anlayışlarına aldandığını ve kırık bir ruhla şiirden uzaklaştığını yazar. Şiirin özünde sanatçı ile toplum arasındaki ilişkide ebedî, hukukî bir durum dile getirilmektedir. Sanatçı bir insan her zaman ideal bir toplumun hayalini kurar, kişinin mükemmel, kelimenin tam anlamıyla mutlu olması için. Ancak hiçbir toplumsal yapı insanlara istediklerini vermez. Çünkü toplumun yapısı insanlar tarafından geliştirilir ve uygulanır. İnsanî olaylar asla kelimenin tam anlamıyla mükemmel olamaz. Ayrıca toplum yaşamındaki farklı görüşler, bakış açıları, talepler; hepsi uzlaştırılmayan siyasî, manevî, ahlaki kavramlar vardır. Uzlaşma, programları olan ilahî kitaplarla ve ilahî öğretilerle bile bu sağlanamaz. Sanatçı kişinin toplumla sürekli çatışması, böyle bir paydada birleştirilmesi mümkün olmayan çeşitlilikle bağlantılıdır. Daha sonra sanatçı bir düşünür olarak, bir aydın olarak toplumun kusurlarını eleştirir. Bir insan hakları savunucusu olarak sahaya çıkar. Doğal olarak iktidar, toplumu sanatçıyı alkışlarla karşılamaz. Toplumsal yapının niteliğine göre onu dinleyebilir, kabul edebilir veya reddedebilir.

“Düşüncelerim”, sanatçı ile toplum arasındaki diyalektiğin böylesine karmaşık bir döngüsünden bahsediyor. Ancak yeteneğin dehası, geri çekilmenin onun için geçici bir durum olmasıdır. İnsanın ve dünyanın acısı onu yalnız bırakmıyor. Yani doğası gereği yazmaya mahkûm edilmiştir. Şiir, sanatçılık psikolojisinin böylesine çelişkili bir sürecinden bahsediyor. Şiir, bu konuda “Hayal gücüyle kendimi yine şiirin içine atıyorum” diyor.

³ Abdulla Oripov, *Tanlangan Asarlar, Birinçi Cild, Şe'rlar va Dostonlar*, G'afur G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent 2000, s. 71.

⁴ O. Sharafiddinov, “Muvashshah”, Abdulla Oripov, *Tanlangan Asarlar, Beşinçi Cild, Adolat Ko'zgis: Şe'rlar, Makolalar, Suhbatlar, Tarcimalar*, Adolat, Toshkent 2005 s. 16.

Sanatçılık kolay değildir. Erkin Vahidov'a ithaf edilen şiir bununla ilgilidir:

*Biz ham yuksaklarga tikkandik ko'zni,
Bizda ham bor edi matonat, bardosh.
Arslon chorlagandi qoshiga bizni,
Lekin qumursqalar bo'ldi safardosh.
Jami tiriklikka tanish shu xatar,
Qumursqa yaralgan yoppa talarga.
Do'stim, alam qilar, arslon bexabar,
Yem bo'lib ketsak shu qumursqalarga. (1982) Yem olup gitsek şu karıncalara*

*Biz de yükseklere dikmiştik gözü
Bizde de var idi dayanma azim
Arslan çağırdı karşısına bizi
Lakin karıncalar oldu seferber
Bütün canlılara geçerli bu durum
Karınca yaratıldı hep birden ısırmaya
Dostum üzülür, aslanlar habersiz,*

Evet, insanlığın mutluluğu için mücadele etmeye kararlı bir insan her zaman mücadeleyi bitiremeyebilir. Tarih şahittir, zaferden çok yenilgi vardır. Doğa kanunlarına göre karıncalar genellikle sürüler halinde yaşarlar; yeteneksiz, kıskanç insanlar da öyle. Tarihte sayısız örnekler ve yarı yol da başarısızlığın doğası, büyük hedeflerin yok edilmesi, lirik kahramanın kalbinde kaygıya neden olur.

Abdulla Oripov, 2014 yılında toplum, sanat ve sanatçılık konusunda bir makale yazdı. “Affedersiniz şiirim” şiiri, eserinin son yıllarının tipik bir örneğidir; bunalım, pişmanlık ve pişmanlık ruhundaki bu şiir, tüm hayatını şiire ve sanatsal sözlere adanmış bir kişinin “Lisanü't-Tayr”ına benzemektedir:

*Kechir, she'rim, kechirgin meni,
Yillar o'tib charchadim, toldim.
Shunday paytlar bo'ldiki, seni
Muhofaza qilolmay qoldim.
Quduq qazdim suv tanqis damlar,
Erishdim ham balki yutuqqa.
Cho'ktirdilar, lekin odamlar
O'zim qazgan o'sha quduqqa.⁵*

*Bağışla, şiirim bağışla beni,
Yillar geçmiş, yoruldu, bıktım.
Öyle zamanlar oldu ki seni
Koruyamadım.
Kuyu kazdım su kıt zamanı
Kavuştum belki başarıya.
Batırdılar lakin adamlar
Kendi kazdığım o kuyuya.*

Şair kendinden söz ediyor ama Firdavsi, Dante, Babur, Puşkin, Lermontov, Gulkhani, Fitrat, Çolpon, Kadiri, Pasternak, Tsvetaeva, Akhmatova gibi büyük sanatçılar arka arkaya geçiyor. Sanatçısını sıkıntıya sokan eserlerin, kıyamete kadar insan maneviyatının başyapıtları olarak kalacak olması ilginçtir. İnsanlara dünyanın gerçeklerini anlatıp onları uyanmaya çağırıyorlar. Abdulla Oripov, yaratıcılığın ve yaratıcının bu paradoksal kaderini, yaratıcının toplumdaki görevini derinden anlamış ve sanatsal olarak yorumlamıştır. Yazıları, hayatı ve çalışmaları ile kanıtlanmıştır.

Abdulla Oripov'un sanatsal-estetik dünyasının ve üslubunun ana modülleri, eserinin ilk aşamasında şu veya bu seviyede ortaya çıkmış, ilerleyen zamanda verdiği eserlerle mükemmelleşmiş ve gelişmiş, özgünlük kazanmış ve tam bir fenomen haline gelmiştir.

Abdulla Oripov'un eserlerinde öne çıkanlar, tarihe ve toplumsal varoluşa karşı tutum, zihinsel manzaralar, derin insan acıları, ilahi evrendir. Abdulla Oripov, eserinin ilk aşamalarından itibaren evreni ve insanı ele almış ve eseri boyunca farklı perspektiflerden sanatsal olarak araştırmıştır.

Şairin sanatçı evrimini gözlemlemek, bazı düşünce ve fikirleri düşünme ve sonra bunların üzerine sembollerle bir perde çekme şeklindeki basit matematiksel yöntemin Abdulla Oripov'a özgü olmadığını gösterdi. Doğal ve toplumsal varoluşun gerçekleri, düşünce ve ruh

⁵ Abdulla Oripov, *Tanlangan Asarlar, İkinci Cild, Şe'rlar ve Dostonlar*, G'afur G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent 2001, s. 63.

prizmasından geçerek netleşir, şiirsel bir deneyim rengine bürünür ve ortaklık kazanır. Bundan sonra net görüntülerle karşımıza çıkıyor.

Abdulla Oripov'un şiirlerinin analizi, sanatsal metnin karmaşık bir olgu olduğunu ve bazen yazarın kendisi tarafından yazılan notun bile o metinle ilgili nihai gerçek olamayacağını gösterir.

İlk olarak modern edebiyatta ortaya çıkan bağımsızlık düşüncesi, 20. yüzyılda milli edebiyatın ana teması haline gelmiştir. Geçtiğimiz yüzyılın 60'lı yıllarında çok sayıda yazar insan haklarının ihlal edildiğini ve toplumun doğru yolda olmadığını fark etmiş; bağımsızlık arzusu, toplumdaki kötülükleri kınamak, insanların mutlu yaşadığı bir sisteme duyulan özlem ve insan haklarını talep etmek şeklinde duygularını ifade etmiştir. Bu yazarların başında yer alan Abdulla Oripov, halkı uyandırmaya, toplumsal bir kanaat oluşturmaya, insanları hakları konusunda bilinçlendirmeye hizmet etti.

Bağımsızlık yıllarında bile özgürlük, hürriyet ve insan iradesi şairin eserlerinin, Şura (Sovyet) dönemindekinden çok daha açık bir şekilde ana temalarından biri olarak kalmıştır. Bu durum, şairin yüzeysel olarak değil, tarihin iniş çıkışlarında köleliğin komplikasyonlarını çekmiş milletin düşünen bir çocuğu olarak derin bağımsızlık anlayışının bir kanıtıdır. Şair, Serbestlik ve özgürlüğü, insanı ve devleti bireyin bakış açısından anladı. Bağımsızlık dönemi çalışmalarının ana motifi, tarihin verdiği bağımsızlığın titizlikle korunması güdüsüdür.

Şairin çalışmasının son aşaması, Doğu bilgeliğinin yanı sıra depresyon ve pişmanlık ruhuyla da doluydu. Lirik kahraman, bir yandan insanlığın hidayetden uzaklaşmasında ifade edilen ters ilerlemeyi, çağın trajedilerini önlemenin imkânsızlığını fark eder; öte yandan yaşamın sonunda ortaya çıkan doğal asırlık çatışma, kalpteki çalkantılar ve güç kaybı acılara ve depresyona neden olur. Aynı zamanda ilahî hakikatler, hikmetler, felsefî çıkarımlar, insanî acılar ve rüyalar da onlarda ifade edilir. Sanatçı insan ile toplum arasındaki ilişkinin sanatsal yorumlanması meselesinin incelenmesi, şairin bu konuyla ilgili şiirlerinde sanatçı ilkelerini yansıttığını göstermiştir. Ona göre sanatçı sadece kalbinin emirlerine göre yazmalıdır, sanatçılık şiddete ve sahteliğe tahammül etmez. Sanatçı bir kişi ile toplum arasındaki ilişki, Abdulla Oripov için geçici, rastgele bir konu değildir. "Puşkin", "Nekrasov'un Yüreği", "Düşüncelerim", "Şairlerin Hayatı", "Şiirim, Söylediklerim..." gibi pek çok şiirinde meseleyi çeşitli yönleriyle sanatsal bir şekilde yorumluyor. Genel olarak Abdulla Oripov, sanatçıyı toplumun en önde gelen insanı, kalbi ve düşüncesi olarak görüyordu. Tarih ve kader, sanatçıya büyük liderlerden, devlet başkanlarından ve generallerden daha az sorumluluk vermemiştir.

Kaynaklar

ORİPOV, Abdulla, *Tanlangan asarlar, Birinçi Cild, Şe'rlar va Dostonlar*, G'afur G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent 2000.

ORİPOV, Abdulla, *Tanlangan asarlar. İkinci Cild, Şe'rlar va Dostonlar*, G'afur G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent 2001.

ORİPOV, Abdulla, *Tanlangan Asarlar, Altınçı Cild*, G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent 2000.

SHARAFİDDİNOV, Ozod, "Muvashshah", Abdulla Oripov, *Tanlangan Asarlar, Beşinçi Cild, Adolat Ko'zgisil: Şe'rlar, Makolalar, Suhbatlar, Tarcimalar*, Adolat, Toshkent 2005, s. 6-40.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayımlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.